

УДК 1:316.4

О. П. Дзьобань, доктор філософських наук, професор;
Є. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ АСПЕКТИ І МЕРЕЖЕВІ ПРАКТИКИ

У статті обґрунтовується, що інформаційна безпека посідає одне з ключових місць у системі забезпечення життєво важливих інтересів усіх без винятку суспільств. Це передусім обумовлено нагальною потребою створення розвиненого інформаційного середовища суспільства. Але саме через інформаційне середовище найчастіше здійснюються загрози національній безпеці в різних сферах діяльності особистості, суспільства й держави. Робиться висновок, що інформаційна безпека – це і захист інформації, і захист від інформації. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах інформаційного суспільства – це необхідність, яка стає атрибутом сучасного життя будь-якого соціального суб'єкта, і вимагає невпинної роботи з інформацією, що включає в себе взаємодію з різними експертними системами, делокалізацію дій, забезпечення свободи та мінімізацію ризиків.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, інформаційні процеси, інформаційна безпека, мережі, кіберпростір.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується небаченим раніше збільшенням впливу інформаційної складової на соціальне буття, якими б концептуальними характеристиками ми його не наділяли – постіндустріальне, інформаційне, ринкове, громадянське тощо. Виробляючи нормативні визначення дійсності, формуючи потреби, погляди, оцінки й переваги, інформаційна діяльність є однією з конститутивних складових соціальної реальності. Поява нових інформаційних технологій закладає міцну основу для розвитку світової інформаційної спільноти. У розвинених країнах цей перехід призведе до зміни соціальних і економічних відносин. Суперечності інтеграційних стратегій глобалізації і регіоналізації конструюють нові інформаційні й віртуальні потоки, що продукують інформаційне насильство й прагнуть до власної влади, панування слова.

На сучасному етапі знання й інформація стали найважливішими ресурсами влади, які дозволяють досягти бажаних цілей, мінімально витрачаючи ресурси влади, перетворити супротивників на союзників. Крім того, особливо актуалізується проблема інформаційної безпеки, яка посідає одне з ключових місць у системі забезпечення життєво важливих інтересів усіх без винятку країн. Це передусім обумовлено нагальною потребою створення

розвиненого інформаційного середовища суспільства. Але саме через інформаційне середовище найчастіше здійснюються загрози національній безпеці в різних сферах діяльності особистості, суспільства й держави. У сучасних умовах виникла потреба в переосмисленні та уточненні проблеми інформаційної безпеки крізь призму екзистенційних та мережевих практик з урахуванням сучасних амбівалентних інформаційних процесів. Мережеві практики забезпечення інформаційної безпеки мають низку особливостей, які задаються характером соціальних практик у кіберпросторі і мережевою, потоковою організацією віртуального простору.

Аналіз наукових джерел і публікацій свідчить, що сучасні тенденції у сфері інформації можуть викликати різні особистісні й соціальні аномалії, що неминуче поставить під загрозу як особистісну, так і суспільну безпеку. Незважаючи на достатньо суттєве опрацювання проблеми інформаційної безпеки, єдності у розумінні сутності феномену інформаційної безпеки в контексті екзистенційно-мережевих вимірів у сучасній науковій парадигмі немає. Узагальнююче соціально-філософське осмислення даної проблеми, на жаль, не є на належному рівні. Дана стаття покликана певною мірою ліквідувати окремі прогалини у даному контексті, що і є *метою статті*.

Виклад основних положень. Сучасне суспільство поступово стає все більш інформаційним, не тільки через те, що воно насичується інформацією та інформаційними технологіями, а й тому, що його соціальний і економічний розвиток залежать від володіння адекватною інформацією та від уміння правильно користуватися нею. Головну роль у такому суспільстві відіграє інформація, причому точна, доступна і своєчасна. На цій підставі інформація перетворюється на третій вид ресурсів, поряд із речовиною і енергією. Все це веде до того, що в усьому світі відбувається поступова інформатизація суспільства.

У міру освоєння інформаційної сфери людина на своєму шляху зустрічає певні труднощі, деякі з яких їй доводиться вирішувати самостійно. Це призводить до проблеми формування у суб'єкта інформаційної культури, від рівня якої залежить здатність людини адекватно реагувати на зміни, що відбуваються навколо неї.

Сучасні темпи розвитку інформаційних технологій перевершили всі очікування і спростували навіть найсміливіші прогнози. Можливості апаратури зростають зараз набагато швидше, аніж очікувалося в численних прогнозах десятирічної давності. У результаті відповідна інфраструктура, яка будувалася на основі вчорашніх прогнозів, сьогодні виявляється неспроможною перед обличчям інформаційного вибуху [1, с. 55]. Мережеві практики забезпечення інформаційної безпеки визначаються функціональним значенням, а не місцем, у якому знаходяться суб'єкти. Місця (території) тепер визначаються похідними від функціональних вузлів інформаційної мережі. Іншими

словами, рішення приймаються в мережі, але здійснюються локально й територіально. Подія «на місці» стає похідним від події в мережевому вузлі. Ця особливість лежить в основі сутності практик як забезпечення інформаційної безпеки, так і здійснення агресії, у тому числі «гібридних» війн. Наприклад, сьогодні агресор може вести інформаційні війни на будь-яких територіях, перебуваючи у зручному для нього місці і в будь-який час, зберігаючи свою анонімність [2, с. 190–194].

Зупинимося на особливостях мережевих практик у контексті проблеми інформаційної безпеки. Ю. Кузнецова і Н. Чудова цілком слушно зазначають, що основоположною якістю кіберпростору є залежність його формальних характеристик від уявлень і схильностей його творців (їх знань та умінь, професійних навичок і звичок, рівня інтелектуального розвитку, етичних поглядів і естетичних потреб, форм і способів взаємного спілкування в рамках спільноти професіоналів-кібернетиків і за її межами). При цьому він має абсолютно особливі якості: безпросторовість (існування ніде) і припинення дії фізичних законів [3]. Такі спостереження залежності якостей мережі від особливостей її творців і її безпросторовість також важливо брати до уваги при аналізі мережевих практик.

Багато сучасних вітчизняних дослідників [4–7] вважають, що мережа Інтернет має практично статус повноцінної субкультури, оскільки володіє необхідними ознаками, які дозволяють констатувати формування повноцінної самостійної Інтернет-культури: власний сленг, внутрішню ієрархію, набір усталених ідей, які в сукупності утворюють світоглядну позицію членів субкультури, певні етичні норми, достатню кількість формальних та неформальних лідерів, що створюють навколо себе стійкі співтовариства користувачів, тощо.

Дійсно, якщо ми говоримо про життєдіяльність локальних, персональних мереж соціального характеру або мікромереж, то твердження про кіберпростір як про сформовану субкультуру має під собою підставу. Можна погодитися з точкою зору Т. Владимирової, що формування персональних мікромереж є загальною особливістю мережевих практик забезпечення інформаційної безпеки, а також універсальним способом впливу на функціональні макромережі (мережі слабких зв'язків) [8, с. 205].

У пошуках особливостей практик забезпечення інформаційної безпеки важливо звернути увагу на те, що в кіберпросторі відбувається дестабілізація соціального нормативного регулювання. Все частіше регулятором відносин, як справедливо стверджує С. Леш, стає не норма, а цінність [9, с. 111–123]. Нормативне регулювання спирається на багатофакторну регуляцію, воно не може без неї обійтися, а змушене сприймати і продовжувати вироблені в ній тенденції, йти тим же курсом. Однак такі види нормативного регулю-

вання, як правове, моральне й релігійне, мають високу здатність чинити опір «диктатурі інтересів і цінностей». Це особливо важливо, як стверджує Г. Мальцев, коли інтереси надмірно суб'єктивовані, а цінності занадто ідеалізовані [10, с. 21].

Ускладнення соціальних взаємодій і зростання їх інтенсивності в умовах кіберпростору обумовлені матричною природою мережевого простору, що призводить до високої варіативності практик забезпечення безпеки. Мережевий комунікативний простір виробляє свою впорядкованість, представлену новою системою соціальних обмежень комунікацій. Інтереси суб'єктів залишаються, розвиваються і примножуються, а значить, зберігається і примножується необхідність деякої впорядкованості як гаранта безпечної взаємодії в мережі. Такому стану властивий високий ступінь спонтанності, випадковості, неорганізованості соціальної взаємодії.

С. Кравченко зазначає, що в даний час активно формується нова «нелінійна глоболокальна соціальна реальність» [11]. Дійсно, світ на глобальному і на локальному рівнях стикається з ускладненням соціокультурної динаміки суспільства, небаченими раніше біфуркаціями. В умовах глобалізації конкретні культури, піддаючись змінам, починають не тільки активно протидіяти, але й рефлексувати, прагнучи підтримувати свою ідентичність. Зі свого боку місцеві, культурні особливості, представлені, в тому числі, у персональних, локальних мережах, впливають на характер рефлексії самої глобалізації, того соціуму, який продукує глобальні віртуальні мережі.

Нові соціокультурні реалії несуть екзистенційну невизначеність і ризики [12–15]. Сучасній людині доводиться жити без стійких орієнтирів, довготривалих чинників порядку, загально визнаних авторитетів. Зростає обізнаність про те, що нові культурні реалії перестають бути однозначно «хорошими» або «ворожими»; вони амбівалентні, оскільки несуть у собі не тільки очевидні блага, але й часом приховані небезпеки і навіпаки.

У житті суспільства зароджується більш складне, рефлексивне осмислення свободи – «парадоксальна свобода». Її сутнісними характеристиками є неминуче нав'язування і прийняття на себе відповідальності за явні та латентні наслідки ризиків: соціальний суб'єкт виявляється поставленим у такі умови життя, коли необхідно постійно вибирати, просто не можна не вибирати щось або когось з урахуванням фактора негайного або відкладеного, явного або латентного ризиків [16]. Оцінки зробленого вибору активно варіюються у соціокультурному просторі і змінюються у часі. Вибір, який виявився функціональним, ефективним для одного культурного простору, не є універсальним для інших культур [11, с. 6]. Девіація в одному ціннісно-нормативному просторі стає інновацією в іншому. Нормою практик забезпечення безпеки стає «свобода ризику». Як зазначає Л. Свендсен, обставини особистої свобо-

ди зазнали величезних змін. Стандарти життя, надлишок часу і матеріальних ресурсів сьогодні стали доступними не лише для нечисленної меншості – а це перетворює свободу вибору в одне з центральних понять людського існування [17, с. 288].

Новий порядок веде до появи принципово нових форм соціального протесту, що мають своєрідний глобальний дискурс. Якщо раніше основу протесту складали інституціалізовані колективні актори, то тепер їм на зміну приходять «конвергенція різних типів акторів». С. Кравченко зазначає, що в умовах мережевого суспільства значно складніше впливати на вкрай радикальні, неінституціалізовані форми протесту. Вони здатні породжувати «мучеників за справжню культуру, віру» і, відповідно, ризики тероризму [11]. Нові форми протесту сьогодні зароджуються й реалізуються насамперед у мережевому просторі Інтернету.

Можна погодитися з думкою В. Чупрова, що проблема інноваційних ризиків полягає у систематичній незахищеності людини перед загрозами, викликаними модернізацією, і є наслідками нераціонального використання досягнення науково-технічного прогресу [18, с. 45]. З другого боку, незахищеність людини викликана парадоксальним характером індивідуалізації в суспільстві, коріння якого криються в характері життя в умовах «плинної сучасності». Як відзначалося нами раніше, сьогодні зростання відособленості особистості, її індивідуалізація поглиблюють дисбаланс між індивідуальною свободою й безпекою (З. Бауман) [19]. На наш погляд, з цим пов'язане деяке переміщення фокусу уваги суспільства від норми до цінності. У сучасному кіберпросторі в більшій мірі розвивається орієнтація на цінність, а не орієнтація на норму. З другого боку, відсутність єдиної ціннісної системи є ще однією особливістю мережевого «соціального порядку», що породжує різноманіття й розвиток толерантності. Сучасність характеризується орієнтацією на нові методи селекції, які припускають у перспективі стабільність і безпеку.

Мережа Інтернет становить простір найбільшої щільності та інтенсивності комунікації. Різні типи соціальних структур, що задаються спрямованістю, щільністю й інтенсивністю інформаційних потоків, зумовлюють різні форми координації у соціумі. Погодимось з думкою Д. Іванова, який вважає, що ці форми істотно відрізняються за рівнем традиційної соціальності – на тлі абсолютної соціальності інститутів, приватної та ситуативної соціальності інтеракцій, відносної соціальності мереж потоки постають як феномени анти-соціальні або альтерсоціальні [20]. Саме у соціальному просторі мережі тиск з боку девіацій посилюється і трансформується все швидше. Тому ми вважаємо, що мережевий кіберпростір є епіцентром зростання різних інформаційних загроз для реалізації особистісних і суспільних потреб.

Мережа не просто складається з самозароджуваних вузлів і комунікацій, а являє собою простір потоків. М. Кастельс справедливо стверджує, що виникла «нова просторова форма, характерна для соціальних практик, які домінують у мережевому суспільстві й формують його простір потоків. Простір потоків є матеріальною організацією соціальних практик у розділеному часі, які працюють через потоки» [21, с. 338]. Тому вважаємо за доцільне погодитися з точкою зору Т. Владимирової, яка вважає, що критерієм забезпечення безпеки (стійкості в умовах мінливості) у кіберпросторі є спрямованість, щільність та інтенсивність інформаційних потоків або мереж [8, с. 212].

Ще одним феноменом сучасного етапу розвитку суспільства, який істотно впливає на розуміння сутності інформаційної безпеки в сучасних умовах, є феномен так званого «тимчасового розриву». У цьому контексті представляє інтерес точка зору О. Назарчука, котрий стверджує, що «тимчасові розриви у соціальному просторі були завжди, але в глобалізованому суспільстві вони починають долатися, генеруючи новий профіль суспільства. Сьогодні різні цивілізації, як зазначав С. Гантінгтон, змушені співіснувати у єдиному часі. Між культурно-цивілізаційними сферами (С. Гантінгтон налічує їх вісім) існують розриви, які в ряді випадків, наприклад, якщо порівнювати Африку і Європу, є набагато більш разючими, ніж між римлянами й варварами. Але це розриви єдиного часу, єдиної цивілізації. Розриви можуть бути і всередині одного суспільства, причому не обов'язково щодо маргінальних верств у суспільстві. Часові розриви можуть культивуватися й соціально схвалюватися, наприклад, у ставленні до релігійного способу життя громад ченців або явищ традиції (боротьба на японських мечях тощо). Тимчасові ремінісценції є найважливішим для культури способом ідентифікації і збереження своєї специфіки» [22].

У більшості випадків темпоральні розриви є деструктивним явищем для суспільства. Різні соціальні агенти, прошарки й субкультури задають різні темпи життя. У зв'язку з цим знову наведемо роздуми О. Назарчука: «Оскільки суспільство зростання орієнтоване на максимізацію змін, у ньому закладена присутність як передовиків, так і тих, що відстають, тобто ефект збільшення відстані між першими й останніми. Якщо ця відстань настільки велика, що участь у “перегонах” втрачає сенс, то її учасники можуть випадати з єдиного часу, в якому їх об'єднують “перегони”. Для тих, хто вирішує в ній не брати участі, темп часу радикально змінюється. Час “гонщиків” для них екстерналізується, тобто втрачає сенс, який відчувають повноцінні учасники. З цього моменту рух учасників перегонів уявляється їм хаотичною метушнею, не більше. Йдеться про розрив часу, про різні соціальні часи, які співіснують поруч. Точкою перетину різних соціальних часів є час фізичний, який слугує єдиним вікном, де вони зустрічаються, але також єдиним спо-

собом і приводом до конфлікту. Через це вікно представники іншого часу, наприклад часу квазісередньовічного ісламського фундаменталізму, можуть намагатися зруйнувати актуальний час, тероризуючи зі свого часу інші часи. Але і представники “подальших часів” мають можливість, і набагато ширшу, через фізичний час впроваджуватися у “часи минулі”. Таким впровадженням служать, наприклад, форми колоніальної практики, коли “чужі” починають на території “іншого часу” роладнувати свої колонії, впроваджувати свій час. Цей процес має колосальні соціально-руйнівні наслідки. Для аборигенів скорочується сфера “їхнього” часу, час набуває меж, оскільки у будь-який момент можна опинитися на території чужого часу, точніше, чужий час може виявитися там, де знаходишся ти. Часова невизначеність дестабілізує буття, хаотизується весь життєвий ритм, призводячи до соціальної аномії» [22].

Цілком очевидно, що темпоральні розриви можна долати і створювати, збільшувати і зменшувати, прораховувати їх поширеність у просторі і прогнозувати з метою реалізації інтересів і забезпечення інформаційної безпеки. Значення часу і ритмів практик мають пряме відношення до висновків про особливості здійснення мережевих аспектів інформаційної безпеки щодо різних ідентифікацій і темпоральних можливостей суб’єктів і в цілому окремих мережевих ресурсів. Розгалуження шляхів забезпечення інформаційної безпеки в умовах мережевих комунікацій інформаційного суспільства задаються таким критерієм, як рівень інтенсивності комунікації. Забезпечення інформаційної безпеки, передусім в Інтернеті, – це практичні дії з подолання розривів у захисті інформації та захисту від інформації. Подолання розривів здійснюється з метою орієнтації в загальному інформаційному просторі на предмет контролю за інформацією.

Мережевий кіберпростір можна розглядати як простір «комфортабельної аномії», де комфортабельність обумовлена спокоєм, безпекою й анонімністю суб’єкта. Н. Чеботарьова наводить низку властивостей Інтернету як комунікаційного середовища [23], які, на нашу думку, безпосередньо впливають на стан безпеки суб’єкта в інформаційному середовищі сучасного суспільства:

- анонімність спонукає до гри з особистою самопрезентацією та надає можливість управляти враженням про себе, «втекти від власного тіла», сприяє психологічній розкутості, ненормативності у проявах більшої свободи висловлювань та вчинків, у програванні нездійснених у діяльності поза мережею необмежених соціальними нормами ролей і сценаріїв;
- своєрідність протікання процесів міжособистісного сприйняття: територіальна доступність і фізична привабливість втрачають своє регулююче значення і спілкування будується завдяки подібності установок, переконань і цінностей;

- добровільність і бажаність контактів, можливість їх переривання в будь-який момент;
- ускладненість емоційного компонента спілкування і, в той же час, стійке прагнення до емоційного наповнення тексту.

Властивість анонімності Інтернет-комунікацій має кілька граней: внаслідок фізичної відсутності учасників в акті комунікацій можна висловлювати почуття, приховувати їх, а також висловлювати почуття, які людина в даний момент не відчуває; втрачає своє значення низка бар'єрів спілкування, обумовлених статтю, віком, соціальним статусом, зовнішньою привабливістю або непривабливістю, а також невербальною складовою комунікативної компетентності партнерів; виникає можливість створювати про себе будь-яке враження за своїм вибором, при цьому збагачуються можливості не тільки саморозкриття людини, але і конструювання свого образу за своїм вибором [6; 7; 14; 24].

Наслідком анонімності й захищеності від оцінок є суб'єктивна безпека Інтернету [25], яка і веде до розвитку безнормності і потенційно до особливого стану аномії. Ю. Кузнецова і Н. Чудова у зв'язку з цим зазначають, що почуття анонімності носить ілюзорний характер – практично будь-яка дія в Інтернеті може бути відстежена. Але навіть якщо людина знає, що за нею спостерігають, віртуальний світ уявляється їй анонімним, оскільки її спостереження є візуальними. Можливість говорити від імені іншої людини веде до виникнення почуття анонімності, відчуття самотності в натовпі [3]. Разом з анонімністю приходять і стан «розторможеності» [3]. Л. Пережогін вказує, що «в умовах відсутності зовнішніх обмежень, які регулюють поведінку в реальному соціальному світі, – матеріальних обмежень, моральної цензури, художньої критики, політичних і кон'юнктурних впливів – практично безперешкодно можуть реалізовуватися різного роду патологічні ідеї (наприклад, створюватися “художні” твори або випробуватися транссексуальна ідентичність)» [26].

Анонімність провокує особливу емоційну забарвленість поведінки в Інтернеті. Як справедливо стверджує В. Нестеров, «в умовах суб'єктивної безпеки, по-перше, зникає детермінованість вчинків, людина робить не те, що повинна, а те, що хоче; по-друге, образ партнера набуває таємничості, незрозуміле ж завжди притягує, і якщо людина відкривається, то це надає відносинам певну інтимність; по-третє, відсутність відповідальності, випадковість зустрічей і завжди існуюча можливість у будь-який момент перервати зв'язок і назавжди зникнути в безмежній мережі дозволяє людям бути більш відвертими, аніж в реальності» [27].

Інформаційна поведінка соціального суб'єкта у сучасному світі може носити активний і пасивний характер, це визначається рівнем його інформа-

ційної культури. Забезпечення інформаційної безпеки суб'єкта, пов'язане з рівнем його інформаційної культури, причому, чим вище цей рівень, тим менше неприємностей виникає у людини з боку інформації і інформаційних технологій, що впливають на неї. На цій підставі можна стверджувати, що рівень інформаційної культури суб'єкта прямо пропорційний рівню інформаційної безпеки і, причому, чим вище рівень інформаційної культури – тим менше загроз останньої [1]. Таким чином, традиційні практики захисту інформації і від інформації ускладнюються через розвиток віртуальної соціальної реальності кіберпростору. Сучасні комунікаційні процеси ведуть до інформаційної надмірності й посилення «розлому» між віртуальним і реальним світами [8], що позначається на зростанні умовності мережевих практик інформаційної безпеки.

Отже, як **висновок**, зазначимо, що інформаційна безпека – одна з гострих соціокультурних проблем сучасного суспільства, яка має системний характер і торкається діяльності основних інститутів і підсистем; у контекст її впливу потрапляють ключові соціокультурні процеси, що відбуваються в суспільстві. Ключовим фактором ризику для інформаційної підсистеми соціуму виступають масштабні соціокомунікативні та соціокультурні трансформації, що несуть у собі низку негативних соціальних наслідків. В останні роки чітко фіксуються дезорганізаційно-дисфункційні тенденції, що безпосередньо пов'язані з високими швидкостями інформаційних змін. Інформаційна безпека – це і захист інформації, і захист від інформації. Забезпечення інформаційної безпеки в умовах інформаційного суспільства – це необхідність, яка стає атрибутом сучасного життя будь-якого соціального суб'єкта, і вимагає невпинної роботи з інформацією, що включає в себе взаємодію з різними експертними системами, делокалізацію дій, забезпечення свободи та мінімізацію ризиків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дзьобань О. П. Проблема інформаційної безпеки як соціокультурна проблема / О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов // *Materiály XIII mezinárodní vědecko-praktická konference «Moderní vymoženosti vědy – 2017»*. – Díl 3. Právni věda. History. Filosofie. Hudba a život : Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o., 2017. – S. 55–57.
2. Требін М. П. Феномен інформаційної війни у світі, що глобалізується / М. П. Требін // *Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2013. – Вип. 2 (16). – С. 188–198.
3. Кузнецова Ю. М. Психологія жителів інтернету / Ю. М. Кузнецова, Н. В. Чудова. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 224 с.

4. Прудникова О. В. Інформаційна культура: концептуальні засади та світоглядний сенс : монографія / О. В. Прудникова. – Х. : Право, 2015. – 352 с.
5. Зуділіна Н. В. Формування ідентичності в Інтернет-співтовариствах : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Надія Вікторівна Зуділіна. – Сімферополь, 2012. – 20 с.
6. Іщук С. М. Інтернет-комунікації в контексті культури інформаційного суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Сергій Миколайович Іщук. – К., 2012. – 20 с.
7. Пивоварська К. С. Віртуальні соціальні мережі в континуумі Інтернету: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Ксенія Сергіївна Пивоварська. – К., 2015. – 19 с.
8. Владимірова Т. В. Обеспечение безопасности в условиях информационной нестабильности общества : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.11 / Татьяна Валерьевна Владимірова. – Красноярск, 2016. – 300 с.
9. Лэш С. Проект другой мобильности / С. Лэш, Б. Губман, О. Тесленко // Вестн. Твер. гос. ун-та. Серия: Философия. – 2013. – Вып. 3. – С. 111–123.
10. Мальцев Г. В. Социальные основания права / Г. В. Мальцев. – М. : Норма, 2007. – 800 с.
11. Кравченко С. А. Риски в нелинейном глоболокальном социуме / С. А. Кравченко. – М. : Анкил, 2009. – 220 с.
12. Дзьобань О. П. Маніпулятивний характер інформаційного середовища сучасного суспільства / О. П. Дзьобань // Інформація і право. – К., 2014. – № 3 (12). – С. 3–12.
13. Данильян О. Г. Інформаційне суспільство: морально-етичний дискурс / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань // Інформація і право. – К., 2014. – № 1 (10). – С. 16–25.
14. Дзьобань О. П. До проблеми морально-етичних аспектів інформаційного суспільства / О. П. Дзьобань, С. Б. Жданенко // Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2013. – Вип. 5 (19). – С. 104–114.
15. Требін М. П. Глобалізація як визначальний вектор розвитку сучасної цивілізації / М. П. Требін // Проблеми державно-правового розвитку в умовах європейської інтеграції і глобалізації : матеріали міжнар. наук. семінару, м. Харків, 16 трав. 2008 р. / редкол.: Ю. П. Битяк, І. В. Яковюк, Г. В. Чапала. – Х. : Право, 2008. – С. 26–29.
16. Данильян О. Г. Діалектична єдність інформаційних прав та інформаційної свободи: до усвідомлення проблеми / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань // Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Серія: Філософія / Редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2017. – № 1 (32). – С. 5–15.
17. Свендсен Л. Фр. Г. Філософія свободи : пер. з норвезьк. / Ларс Фр. Г. Свендсен. – Львів : Вид-во Анетти Антоненко ; К. : Ніка-Центр, 2016. – 336 с.

18. Чупров В. И. Молодежь в обществе риска / В. И. Чупров, Ю. А. Зубок, К. Уильямс. – М. : Наука, 2001. – 230 с.
19. Дзьобань О. П. Сучасне суспільство як суспільство з деформованою відповідальністю (за працею З. Баумана «Індивідуалізоване суспільство») / О. П. Дзьобань, Є. М. Мануйлов // Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Серія: Філософія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Х. : Право, 2016. – №4 (31). – С. 14–26.
20. Иванов Д. В. Актуальная социология, веселая наука в поисках злых истин / Д. В. Иванов // Журн. социологии и соц. антропологии. – 2010. – №2. – С. 21–51.
21. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура : пер. с англ. / М. Кастельс ; под науч. ред. О. И. Шкаратана. – М. : Гос. ун-т Высш. шк. экономики, 2000. – 606 с.
22. Назарчук А. В. Социальное время и социальное пространство в концепции сетевого общества [Электронный ресурс] / А. В. Назарчук // Вопросы философии. – 2012. – №9. – Режим доступа: http://vphil.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=598&Itemid=52.
23. Чеботарева Н. Д. Интернет-форум как виртуальный аналог психодинамической группы [Электронный ресурс] / Н. Д. Чеботарева. – Режим доступа: <http://ezotera.ariom.ru/2006/05/24/chebotarivova.html>.
24. Жичкина А. Е. Социально-психологические аспекты общения в Интернете [Электронный ресурс] / А. Е. Жичкина. – Режим доступа: <http://flogiston.ru/articles/netpsy>.
25. Карделан К. Дети процессора: как Интернет и видеоигры формируют завтрашних взрослых : пер. с фр. / К. Карделан, Г. Грезийон. – Екатеринбург : У-Фактория, 2006. – 272 с.
26. Пережогин Л. О. Интернет-аддикция в подростковой среде [Электронный ресурс] / Л. О. Пережогин. – Режим доступа: <http://www.rusmedserv.com/psychsex/main003.htm>.
27. Нестеров В. Ю. Что выплавляют из «тонн словесной руды», или попытка реабилитации чатов [Электронный ресурс] / В. Ю. Нестеров. – Режим доступа: <http://banderus2.narod.ru/93117.html>.

ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ЭКЗИСТЕНЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ И СЕТЕВЫЕ ПРАКТИКИ

Дзобань А. П., Мануйлов Е. Н.

В статье обосновывается, что информационная безопасность занимает одно из ключевых мест в системе обеспечения жизненно важных интересов всех без исключения обществ. Это, прежде всего, обусловлено насущной необходимостью создания развитой информационной среды общества. Но именно из-за информационной среды чаще всего осуществляются угрозы национальной безопасности в различных сферах деятельности личности, общества и государства. Делается

вывод, что информационная безопасность – это и защита информации, и защита от информации. Обеспечение информационной безопасности в условиях информационного общества – это необходимость, которая становится атрибутом современной жизни любого социального субъекта, и требует неустанной работы с информацией, включающей в себя взаимодействие с различными экспертными системами, делегализацию действий, обеспечение свободы и минимизацию рисков.

Ключевые слова: информация, информационное общество, информационные процессы, информационная безопасность, сети, киберпространство.

INFORMATIVE SAFETY: ASPECTS OF EXISTENTIAL AND NETWORK PRACTICES

Dzoban O. P., Manuylov E. M.

In the article grounded, that informative safety occupies one of key places in the system of providing vitally of important interests of all countries. It is foremost conditioned by the urgent necessity of creation of the developed informative environment of society. But exactly through an informative environment mostly come true threat to national safety in the different spheres of activity of personality, society and state. In modern terms there was a requirement in overthinking and clarification of problem of informative safety through the prism of existential and network practices taking into account modern ambivalent of informative processes.

It is shown that network practices of providing of informative safety have a row of features that is set by character of social practices in a cyberspace and network, stream organization of virtual space. It is shown, that modern tendencies different personality and social anomalies can cause in the field of information, that unavoidable will put both personality and public safety under a threat. At the same time, without regard to the substantial enough working of problem of informative safety, unity in understanding of essence of phenomenon of informative safety in the context of the network for existential measuring in a modern scientific paradigm it is not. Summarizing socio-philosophical comprehension of this problem in unfortunately there are not levels on a due.

Network practices of providing of informative safety are determined by a functional value, but not the place where are subjects at. Locations (territories) are now determined the by derivatives from the submachine's of informative network. In other words, made decision in a network, but come true locally and territorial. An event «in place» becomes to the derivatives from an event in a network knot. This feature is the basis of essence of practices of both providing of informative safety and realization of aggression, for example, of hybrid wars. For example, today an aggressor can conduct informative wars on any territories, being in a comfortable for him place and at any time, keeping the anonymity.

It is shown that complication of social co-operations and increase of their intensity in the conditions of cyberspace are conditioned by matrix nature of network space that results in high variety of practices of providing of safety. Network communicative space pro-

duces the efficiency presented by the new system of social limitations. Interests of subjects remain, develop and increased, and, the necessity of certain efficiency is kept and increased as a guarantor of safe co-operation in a network. To such state peculiar large enough degree of spontaneity, chance, disorganization of social co-operation, and are dangers.

More difficult, reflective comprehension of freedom – «paradoxical freedom» is conceived in life of society. Her descriptions are the inevitable imposing and assuming of responsibility for the obvious and latent consequences of risks: a social subject is put in the terms of life, when it is necessary constantly to choose. It appears that it is simply impossible not to choose something or someone taking into account the factor of immediate or set aside, obvious or latent risks. The estimations of the done choice are actively varied in social and cultural space and change in time. A choice, that became functional, effective for one cultural space, is not universal for other cultures. Deviation in one valued-normative space becomes an innovation in other. «Risk freedom» becomes the norm of practices of providing of safety.

To it some movement of focus of attention of society is related from a norm to the value. In a modern cyberspace in a greater measure an orientation develops on a value, but not orientation on a norm. On the other hand, absence of the single valued system is another feature of network «social order» that generates a variety and development of tolerance. Contemporaneity is characterized by an orientation on the new methods of selection, that admits stability and safety to the prospect. Network the Internet presents space of most closeness and intensity of communication. The different types of social structures, that is set by an orientation, closeness and intensity of informative streams, predetermine the different forms of co-ordination in society. Grounded, that branching of ways of providing of informative safety in the conditions of network communications of informative society is set by such criterion, as a level of intensity of communication. Providing of informative safety, foremost in the Internet, are the practical operating under overcoming of breaks and protecting from information. Overcoming of breaks comes true with the aim of orientation in general informative space for the purpose control after information. Drawn conclusion, that informative safety is protecting the information and protecting from information. Providing of informative safety in the conditions of informative society is a necessity that becomes the attribute of modern life of any social subject, and requires incessant work with information that includes for itself co-operating with different consulting models, where localization of action, providing of freedom and minimization of risk are.

Key words: information, informative society, informative processes, informative safety, networks, cyberspace.

